

De fenomenologie van het hondenbord

Ed Buijsman

Tinsentiep

De fenomenologie van het hondenbord
Voortschrijdende Inzichten nummer 2
2010 © Uitgeverij Tinsentiep, Houten

Tot nu toe zijn in de reeks Voortschrijdende Inzichten verschenen:

1. Het Wipneus en Pim lexicon (versie 4), juli 2010
2. De fenomenologie van het hondenverbodsbord, juli 2010

Foto voorkant © Sander Flight

Voortschrijdende Inzichten is een uitgave van uitgeverij Tinsentiep in Houten. Uitgeverij Tinsentiep is een niet bestaande uitgeverij die niettemin met uitgaven komt. Tinsentiep is in 2001 bedacht om ruimte te geven aan gedachten en uitingen die niet vanzelfsprekend zijn. Tinsentiep beoogt te informeren daar waar dat hoognodig blijkt. Het logo van Tinsentiep symboliseert de klassieke straatlantaarn die een zacht maar niet opdringerig licht verspreidt, zodat we onze weg kunnen vinden.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16b Auteurswet 1912j het Besluit van 20 juni 1974, Stb 351, zoals gewijzigd bij Besluit van 23 augustus 1985, Stb 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (postbus 882, 1180 AW Amstelveen).

Voor het overnemen van gedeelten uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken dient u zich te richten tot: Ed Buijsman, p/a Uitgeverij Tinsentiep, Bovencamp 57, 3992 RX Houten.

Inhoud

- De oorsprong van een probleem 5
- Een eerste ordening in de chaos 7
- Hier geen honden..... 9
- Niet poepen 12
- Honden aanlijnen 14
- Onbegrijpelijke zaken 16
- Conclusies 17
- Literatuur 18
- Bijlage 19

De oorsprong van een probleem

Nederland telde op 1 mei 2010 16.597.278 inwoners (CBS, 2010). Dat is aardig wat op een oppervlak van nog geen 40.000 vierkante kilometers. Nederland behoort dan ook tot de dichtstbevolkte landen van de wereld. Alsof dat allemaal nog niet genoeg is, is er ook nog een breed scala aan dieren op het Nederlandse grondgebied gehuisvest. Grotendeels is dat uit economische motieven. We praten dan over de landbouwhuisdieren. Hiervan lopen, liggen en zitten er 117 miljoen in Nederland (tabel 1).

En dan zijn er nog de zogeheten gezelschapsdieren, ook wel huisdieren genoemd. Dat zijn er samen ook nog eens 13 miljoen; toegegeven: daar zitten dan wel 5,5 miljoen visjes en vogeltjes bij (tabel 2). Maar dan nog: er zijn 3,3 miljoen katten en ook nog eens 1,8 miljoen honden in Nederland. En naar deze honden gaat onze aandacht uit. Deze honden lopen nogal eens buiten en doen daar van alles: rennen, snuffelen, mensen bijten en vooral ook poepen. Waar veel honden zijn, proberen overheid en individuen de zaken in goede banen te leiden. Misschien van het geld van de hondenbelasting, die in 2003 44 miljoen euro bedroeg. Een belangrijk hulpmiddel bij de regulering van de hond (en zijn baas) blijkt het 'bord' of het 'hondenbord' te zijn. We zullen hier in eerste instantie en in algemene termen spreken over het hondenbord, want het gaat niet alleen over verboden, maar ook over geboden. En niet allen over de hond, maar ook over de hondensoep en over aanlijnen. Ja, er moet blijkbaar veel aan en met de hond geregeld worden.

Eerst over het verbodsbord. Men probeert aan te geven waar honden niet welkom zijn. En dat gebeurt dan met een bord. Maar hoe ziet zo'n bord er dan uit? Dat blijkt nog niet zo eenvoudig. Het 'Reglement verkeersregels en verkeerstekens 1990' is het wettelijk kader voor de verkeerstekens en daar vallen ook de borden onder. Dat reglement geldt voor verkeersdeelnemers en daar vallen honden dan weer niet onder. Gevolg: er zijn geen officiële verkeerstekens om doen en laten van honden te reguleren. En daarmee is dan een probleem geboren: de regeling van het hondengedrag is daarmee een vrije zaak geworden en daardoor een kwestie van de 'markt'. Waartoe dat leidt, zullen we in het vervolg onderzoeken.

Tabel 1 Landbouwhuisdieren ¹⁾

Diersoort	Aantal miljoen
Pluimvee	96,9
Varkens	12,1
Runderen	4,0
Eenden	1,2
Kalkoenen	1,1
Nertsen en vossen	0,9
Overig pluimvee	0,7
Konijnen	0,3

1) CBS, 2010

Tabel 2 Gezelschapsdieren ²⁾

Diersoort	Aantal miljoen
Katten	3,3
Aquariumvissen	2,9
Zang- en siervogels	2,6
Honden	1,8
Postduiven	1,0
Konijnen	0,6
Knaagdieren	0,4
Reptielen en amfibieën	0,1

2) Inzichten, 2010

Willen we in het verkeer iets verbieden dan kan dat met een bord uit de C-serie van de verkeersborden. De C-serie gaat over de zogeheten geslotenverklaring. Zo geeft bord C14 aan dat een weg is gesloten voor fietsen (en overigens ook voor gehandicaptenvoertuigen zonder motor) en evenzo laat bord C16 ons weten dat voetgangers ergens niet welkom zijn (afbeelding 1). Elke verdere discussie zou overbodig zijn geweest als we in analogie met deze C-borden het hondenverbodsbord hadden bedacht: C24 ¹, gesloten voor honden. Het heeft niet zo mogen zijn. Jazeker, het door ons bedachte C24-bord komt voor. Maar toen we om te beginnen eens rond keken in de gemeente Houten, waar onze redactie is gehuisvest, waren we volledig verrast. In Houten (inwonertal 50.000) bleken niet alleen een aantal varianten van de C24-versie voor te komen, maar ook nog andere soorten; zes verschillende hondenverbodsborden in totaal. Waarom zes verschillende borden, zo vroegen we ons af? En toen we vervolgens wat verder keken dan alleen in Houten, begon het ons werkelijk te duizelen. De menselijke creativiteit kent geen grenzen, zo veel is inmiddels uit een jarenlang onderzoek wel duidelijk geworden.

Nadere bezinning op de vraag waarom dit allemaal zo is, leverde nog meer vragen op. Want zijn de borden die lijken beogen om honden te weren, wel bedoeld om honden te weren? Gaat het niet veeleer om een bepaald gedrag van de hond, namelijk poepen (afbeelding 2). Wil men soms ergens geen hondenpoep hebben? Nog meer vragen dus. De enige die hier – naast ons – ooit de gedachten over heeft laten gaan, lijkt Erik van Huisstede te zijn (Stiekema, 2006, 2007).

Afbeelding 1 Verbodsborden

C14: Fietsen

C16: Voetgangers

Honden?

Afbeelding 2 Illustratie van een probleem

Voor deze kinderen van de Jenaplanschool Wijdschild in Gorinchem is het duidelijk wat het probleem is: hondenpoep. Foto © Gorinchem buurtweb wijdschild.

¹ C24 is het eerst beschikbare, vrije nummer in de C-serie.

Een eerste ordening in de chaos

De redactie van Voortschrijdende Inzichten is in 2001 begonnen met zijn verzameling van hondenverbodsborden. Hierbij is het begrip ‘hondenverbodsbord’ ruim opgevat; ook borden die met aanlijnen, poepen of anderszins hondachtige activiteiten te maken hebben, zijn verzameld. Daarom is het eigenlijk beter om van ‘hondenborden’ te spreken. Inmiddels is de verzameling uitgedijd tot vele honderden exemplaren – zonder dat daar overigens veel moeite voor hoefden te worden gedaan. Dit is toch eigenlijk een onvoorstelbaar aantal voor zo iets simpels, of misschien toch niet? Om enigszins orde in deze chaos te scheppen, is al vroeg een begin gemaakt met een classificatiesysteem. Het idee was dat dit mogelijk ook bij duiding en begrip behulpzaam zou kunnen zijn.

Door de aard van de verzamelwijze zitten er in de verzameling borden die niet zo zeer tegen honden zelfs is gericht als wel tegen bepaalde gedragingen van de hond, zoals loslopen en poepen. Daarom hebben we voor deze twee typen borden aparte groepen gemaakt. In het classificatiesysteem is een onderverdeling naar de volgende categorieën gemaakt (zie ook de afbeeldingen 3, 4):

- A. Hondenverbodsborden met alleen tekst. De tekst kan luiden ‘Verboden voor honden’, ‘No dogs’ en varianten daarop.²
- B. Borden die primair erop zijn gericht om te communiceren dat honden ergens niet mogen poepen.
- C. Borden die primair erop zijn gericht om te communiceren dat honden ergens alleen aangeliend mogen verblijven.
- D. Hondenverbodsborden met zowel beeld als tekst.
- E. Hondenverbodsborden met alleen beeld. Deze categorie bevat veel exemplaren; daarom is nog een onderverdeling naar verdere kenmerken aangebracht. A: Borden met alleen een (meestal rode) rand; B: Borden met een diagonale streep van linksboven naar rechtsonder; C: Borden een diagonale streep van linksonder naar rechtsboven; D: Borden met een kruis.
- F. Restcategorie. Hierin bevinden zich onder andere borden met een dubbel verbod (bijvoorbeeld hond en fiets) en voor ons onbegrijpelijke borden.

Afbeelding 3 Categorieën hondenverbodsborden

A

B

C

D

² Overigens zijn er tot nu toe geen borden met alleen tekst gevonden die gericht zijn op het verbod om te poepen.

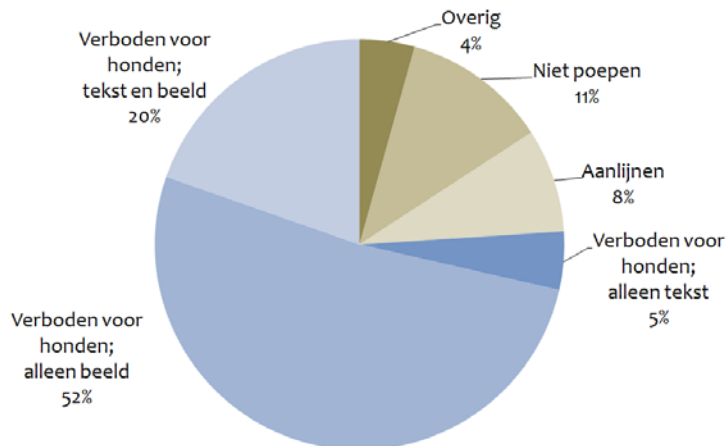
Afbeelding 4 Categorieën hondenverbodsborden

De verzameling is grotendeels gebaseerd op zoekwerk op internet met zoektermen als ‘verboden (voor) honden’, ‘Hundeverbod’, ‘No dogs (allowed)’, ‘Chiens interdit’, ‘No perros’ en daaraan verwante en vergelijkbare zoektermen. Een aantal particulieren stuurde via de e-mail afbeeldingen van borden op. De verzameling omvat op dit moment 392 borden.

Een eerste analyse leert dat 77% van de borden hondenverbodsborden zijn, dat wil zeggen behorende tot de categorieën A, D en E (afbeelding 5). Deze borden zijn overduidelijk om op een bepaalde plaats honden te weren en willen eigenlijk alleen maar zeggen ‘Verboden voor honden’. De overige 23% van de borden beoogt een deel van het gedrag van de hond te regelen, waarbij het vooral om de regulering van het poepen (B), te bespreken in hoofdstuk 4, ‘Niet poepen’, en om het aanlijnen (C) gaat, te bespreken in hoofdstuk 5, ‘Aanlijnen’. De categorie ‘Overig’ (F) is de kleinste maar zeker niet minste interessantste groep. Hier vinden we een aantal bijzonder merkwaardige borden. Meer hierover in hoofdstuk 6, ‘Merkwaardige en onbegrijpelijke zaken’.

Afbeelding 5 De verschillende soorten hondenborden

De borden die nog het meest op een verbodsbord lijken ('Verboden voor honden; alleen beeld'), komen het meest voor.

Hier geen honden

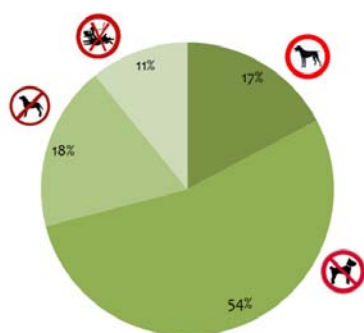
We zeiden het al: er zijn geen officiële verkeerstekens om doen en laten van honden te reguleren. En waar geen regulering of op zijn minst geleiding plaatsvindt, ontstaat een onoverzichtelijke situatie. Willen we in het verkeer met een bord iets verbieden dan gebruiken we de C-serie. Met de honden gaat het echter geheel anders. In de verzameling van 393 hondenborden bevinden zich 205 borden van de soort die we hondenverbodsborden zouden kunnen noemen. Het overgrote deel van deze borden is rond, namelijk 86%. Slechts een klein deel is vierkant (8%), rechthoekig (6%) of nog anders van vorm (6%).

Interessanter is om na te gaan wat er op het hondenverbodsbord staat. Uiteraard een hond: in 90% van de gevallen is het een gehele hond en in het restant van de gevallen een deel van de hond. Maar dan: er blijken vier typen vormgeving te zijn:

- EA. Met alleen een gekleurde, vaak rode, rand.
- EB. Met een diagonale rode streep van linksboven naar rechtsonder. Vaak hebben de borden in deze categorie een rode rand.
- EC. Met een diagonale rode streep van linksonder naar rechtsboven. Vaak hebben de borden in deze categorie een rode rand.
- ED. Met een rood kruis. Soms hebben de borden in deze categorie een rode rand.

De categorie EB komt het meest voor: 54% (afbeelding 6, 7). Dat betekent dat deze categorie met 28% de grootste groep is binnen de gehele verzameling van hondenborden. Voor de fenomenologie is ook de oriëntatie van de hond van belang. Hoe kijkt de hond? De naar rechts kijkende hond heeft duidelijk de voorkeur met 55%; in 35% van de hondenverbodsborden kijkt de hond naar links. En dan is er nog een rest-categorie van 10%; hier kijkt de hond meestal naar voren. Misschien heeft deze rechtse oriëntatie van doen met onze leesrichting. Een aardig detail is nog dat hier een duidelijke samenhang is met het type bord. Het merendeel van de naar rechts kijkende honden treffen we aan op de borden van het type EB (afbeelding 8). Dit is waarschijnlijk zo, omdat een naar links kijkende hond op dit type bord het hoofd doorsneden zou zien door de diagonale lijn. Maar waarom toch allemaal zo ingewikkeld? Het kan ook gewoon met alleen maar tekst (afbeelding 9). Wat is er mis met een eenvoudig bordje met alleen de tekst 'Geen honden', 'Verboden voor honden', 'No dogs' en dergelijke? Veel blijktbaar, want slechts 5% van alle borden ziet er zo uit. Blijkbaar moet het allemaal goed worden ingeprent. Overdaad schaadt duidelijk niet, zo moet de gedachte zijn achter de borden met beeld en tekst (afbeelding 10). Het blijkt dat er vooral veel Engelstalige borden in deze groep zijn.

Afbeelding 6 De verschillende soorten hondenverbodsborden

Er blijkt een grote voorkeur te bestaan voor een verbodsbord met een diagonale streep van linksboven naar rechtsonder. Van alle borden is 28% in deze vorm.

Afbeelding 7 De verschillende typen hondenverbodsborden

Geen diagonale strepen

Diagonale streep, linksboven naar rechtsonder

Diagonale streep, linksonder naar rechtsboven

Kruis

Afbeelding 8 De verschillende oriëntaties van de hond

Naar links

Naar voren

Naar rechts

Naar rechts, maar doorsneden

Afbeelding 9 Borden met alleen tekst

Een vriendelijk verzoek

Of zo

Neemt zo wel veel ruimte in beslag

Afbeelding 10 Voor wie het niet meteen begrijpt: dan maar met beeld en tekst

Een eenvoudige variant

En nog een

Zou kunnen

Maar waarom dan ook nog zo?

Afbeelding 9 Voor wie het niet meteen begrijpt: dan maar met beeld en tekst

En in het Spaans, met overbodige streep

En in het Frans, met overbodig kruis

En in het Duits, ook al met overbodige streep

Eenvoudig maar toch wel duidelijk

Niet poepen

We zeiden het al: er zijn geen officiële verkeerstekens om doen en laten van honden te reguleren. En waar geen regulering of op zijn minst geleiding plaatsvindt, ontstaat een onoverzichtelijke situatie. Hondenpoep: het schijnt een van de grootste ergernissen in Nederland te zijn.³ Maar ja, wat wil een mens: er zijn nu eenmaal 1,8 miljoen honden in dit land en die gaan niet op de hondenbak zoals katten (vaak) wel op de kattenbak gaan. Een eenvoudig ontwerp dat is ontleend aan de C-serie, zou hier kunnen volstaan. Maar ook treffen we weer vele borden aan met een onnodige diagonale streep (afbeelding 10). Niettemin ligt hier verwarring op de loer. Is deze plek verboden voor honden of mogen honden er wel komen, maar is alleen poepen niet toegestaan? Een vrolijk element in deze groep borden is soms de toevoeging van een dampende hoop als was het om de handeling extra vaart te geven. Extra aandacht verdient nog hoe de poepende is weergegeven. Het blijkt dat de hond nogal eens in een vreemde houding is weergegeven. En soms is het poepen, hoewel verboden, als een hals karwei afgebeeld.

Afbeelding 10 Verboden te poepen

Een duidelijk verbodsbord

Onnodige verwarring door de toevoeging van een overbodige diagonale streep

Een afbeelding met een extra dimensie: een dampende hoop

Hier mag blijkbaar niet alleen niet gepoept maar ook niet geplast worden

Afbeelding 11 De poepweergave

Maar wat voor hond is dit eigenlijk?

Een lijntje om het oog te geleiden

Anatomisch niet waarschijnlijk

Geen pretje

³ Er is zelfs een website met de url www.hondenpoep.com.

Honden aanlijnen

We zeiden het al: er zijn geen officiële verkeerstekens om doen en laten van honden te reguleren. En waar geen regulering of op zijn minst geleiding plaatsvindt, ontstaat een onoverzichtelijke situatie. Zo zijn er situaties waar de hond wel mag komen, maar dan liever niet loslopend. Daar moet de hond dus aangelijnd zijn. We roepen opnieuw het ‘Reglement verkeersregels en verkeerstekens 1990’ te hulp. Als we de kwestie van aanlijnen in die context bekijken, dan is er sprake van een gebodssituatie. We willen dat een bepaald gedrag wordt vertoond. Daarvoor zijn er onder de verkeersborden de gebodsborden. Die zouden hier uitstekende diensten kunnen bewijzen. We konden echter tot nu toe slechts één blauw gebodssachtig bord ontdekken. Er lijkt een lichte voorkeur voor groene borden te zijn. Waarom soms voor een bord met een rode rand, dus een verbodsbord, wordt gekozen, is raadselachtig. De rode rand (en het witte vlak) duiden op een verbodssituatie.

Een ander fenomeen dat we in deze categorie veelvuldig aantreffen, is de behoefte om zowel beeld als tekst te gebruiken. Dat de omstandigheden het soms noodzakelijk maken dat er iets wordt uitgelegd, kunnen we ons voorstellen. Maar het lijkt een gewoonte om aan het beeld teksten van de soort ‘Honden aan de lijn’ toe te voegen. Blijkbaar is degene die het bord heeft geplaatst, er niet van overtuigd dat de hondenbezitter alleen op basis van het beeld tot de juiste handeling komt. Zeer betreurenswaardig.

Grote verwarring ontstaat als een bord in deze categorie is vormgegeven als een soort verbodsbord. De meest rechtse afbeelding van afbeelding 10 gaat al in die richting. Wat hier gebeurt, is natuurlijk heel merkwaardig. Je zou ook kunnen zeggen dat we iets gebieden: honden aanlijnen! De combinatie met een verbodssachtig bord leidt dan tot zoiets als vergebodsbord (afbeelding 11). Een verbodsbord, want het is rond en heeft een rode rand maar drukt in feite een gebod en geen verbod uit. Een gebodsbord dat ons zegt: honden aan de lijn! Eigenlijk is het dus onmogelijk bord. Strikt genomen staat het bord voor: verboden voor honden aan de lijn. De variant waarbij dan ook nog eens tekst toegevoegd, maakt het geheel nog tegenstrijdiger.

Afbeelding 10 Honden alleen aangelijnd

Een gebodsbord: hier alleen aangelijnde honden.

Waarom toch die behoefte om het dubbelop te doen; de tekst is overbodig.

Nog dubbel dan dubbel. Niet alleen een overbodige tekst erbij, maar ook nog eens een pijl bij de hand.

De tekst is duidelijk; het verkeersbordachtige teken met de rode rand verbiedt echter dat honden worden aangelijnd.

Afbeelding 11 Vergebodsboarden

Zo zou het kunnen; zelfs
zonder tekst

Verboden voor
aangelijnde honden?
Of toch gewoon
verboden voor honden?

Vergebodsboarden: honden aan de lijn?
Of verboden voor aangelijnde honden?

Onbegrijpelijke zaken

En dan zijn er in de verzameling nog een aantal borden die uitdrukken dat een bepaalde plaats niet alleen voor honden maar ook voor andere objecten is verboden (afbeelding xx). De grootste zorg geven echter de borden die onbegrijpelijke zaken uitdrukken. Wat te denken van een bord waarop een hond én een aangelijnde hond lijken te figureren? Als een plaats voor een hond verboden is, geldt dat verbod toch ook voor een aangelijnde hond? En hoe zit het met het bord met de man, de hondenpoep en nog wat: verboden de hondenpoep op te ruimen?

Het zou een mens werkelijk duizelen: zo veel onbegrijpelijke borden (afbeelding xxs). Wat doet die hond? Gevaarlijke, of misschien wel brandbare, gassen uitstoten? Waarvoor moeten we oppassen? Voor de hond? Of is het verboden om op te passen, want het ziet er uit als een verbodsbord? En mogen we hier niet lopen met kind en hond? En wie moet hier stoppen? En als er dan gestopt is. Mogen we dan weer verder?

Afbeelding 11 Verboden, maar waarvoor of voor wat?

Verboden voor fietsen en aangelijnde honden?

Verboden voor honden en voor aangelijnde honden?

Wat is hier nu eigenlijk verboden

Wat is hier nu eigenlijk verboden

Afbeelding 11 Het kan altijd nog gekker

We kunnen er ons niets bij voorstellen

Pas op, voor de hond? Maar wat is er dan verboden?

Wat is hier nu eigenlijk verboden?

Duidelijk bedoeld voor honden en katten. Maar wat dan?

Conclusies

De wereld van de hondenborden is duidelijk een wereld van overdaad. De menselijke creativiteit kent in dit domein geen grenzen.

Literatuur

CBS (2010) Gegevens van de Statline database van het Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag. Zie statline.cbs.nl/statweb/?LA=nl, geraadpleegd op 11 juli 2010.

Inzichten (2010) Gegevens van Voortschrijdende Inzichten. Zie www.inzichten.nl/hondenborden/hond_01_intro.htm, geraadpleegd op 11 juli 2010.

Stiekema, R. (2006) Hiërogliefen van de moderne tijd. Tekstblad 2(2), 46-51.

Stiekema, R. (2007) Hoe kan een bord een beest verbieden? Tekstblad 3 (1).

Bijlage Voorbeelden uit de verzameling

Aanlijnen

